

K historii dolování v Dyleňském lese

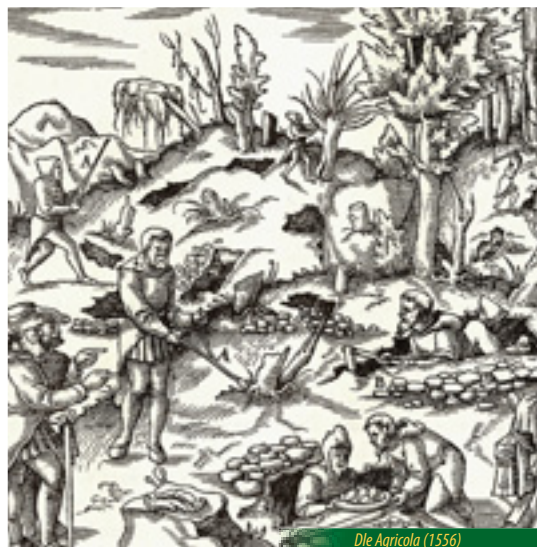
Jiří Hlávka, AOPK ČR - Správa CHKO Český les

Na území Dyleňského lesa se v minulosti těžila zejména měď a stříbro, kobaltové rudy a dokonce i zlato. V době nedávno minulé se využívaly bohaté rudy uranu.

Při vyhlásování Chráněné krajinné oblasti Český les v roce 2005 byla její severní kontura vymezena hranicí Plzeňského kraje. To je přirozeně v rozporu s reálnou geomorfologickou situací. Stranou zájmu tak zůstala větší část Dyleňského lesa, což je terén geologicky velice pestrý a zajímavý. Z geologického hlediska se jedná o severní uzávěr prastaré jednotky tzv. moldanubika Českého lesa tvořeného nejrůznějšími přechody pararul. Na rozdíl od více či méně monotónních hornin Přimdkého a Čerchovského lesa je zde často vyvinuta tzv. „pestrá série“ moldanubika. Základní masiv pararul je hojně vystřídan polohami odolných kvarcitů, grafitických břidlic, krystalických vápenců apod. Na sever se noří moldanubikum pod mladší horniny předprvohorní až prvohorní stáří, které již náleží ke zcela odlišné jednotce sasko-durynské. Z ložiskově-geologického hlediska zůstává atraktivní právě oblast moldanubická. Při východní hranici je geologická situace dále zdramatizována vývojem borského žulového masivu, kde pohoří Českého lesa již přechází v Tachovskou brázdou. V generelní linii Zadní Chodov - Panský vrch - Stará Voda se setkáváme s projevem mohutné zlomové - tektonické linie 1. řádu, českým křemenným valem. Prohřátí spojené se vznikem „variských“ (mladopravohorních) žulových masivů a mohutné, opakované tektonické pohyby hornin vytvořily příhodné podmínky pro vznik relativně pestré škály ložisek rud.

S ohledem na pestrost ekonomicky významných akumulací prvků a rudních minerálů zůstává oblast Dyleňského lesa nesmírně zajímavou. Po stránce montánně-historické je terén naprosto nesrovnatelný s ostatními částmi Českého lesa. V minulosti tak hornická činnost přímo utvářela ráz zdejší krajiny. V některých enklávách jsou dodnes i pro laika její stopy nepřehlédnutelné.

V severní části Českého lesa bylo v 16. století několik produkčně úspěšných důlních děl na mědirudných ložiskách. Povahou byla hydrotermálního původu a vyskytovala se na žilách s převažující křemennou výplní. Z báňsko-historického hlediska je nejvýznamnějším ložiskem oblast Třech Seker. V širším okolí lze však jmenovat celou řadu lokalit, kde v minulosti existovaly více či méně produktivní doly. Typická žilná mineralizace vázaná na křemenné žíly mocnosti přes 0,5 m byla u Chodové Planě, Kynžvartu, Smrkovce, Dolního Žandova aj. Především na měděné rudy bylo velmi bohaté okolí Třech Seker, kde zrudnění bylo produktivní v severojižním protažení v délce asi 10 km. Těžené žíly s chalkopyritovým zrudněním se vyskytují u bývalého Háje a Vysoké.

Dle Agricola (1556)

Na pozůstatky historického dolování je nejbohatší pásmo, které lze vymezit Sekerskými Chalupami, Třemi Sekerami, Chodovskou Hutí a údolím Hutského potoka k Broumovu. Rudonosnost tohoto pásma dále k jihu jen potvrzují výsledky geologického průzkumu, který ověřoval zjištěné anomálie uranových rud v okolí Chodského Újezda a Štokova.

Počátky dolování v regionu někteří autoři kladou do období před husitskými nepokoji. Předmětem zájmu tehdy bylo získávání mědi, na některých lokalitách s výrazným podílem stříbra. Reakcí na celospolečenský vývoj byla i narůstající pestrost těžených surovin. V oblasti mezi Třemi Sekerami a Starou Vodou nebo například poblíž bývalé Slatiny probíhala v minulosti těžba železných rud. Poblíž Vysoké a v okolí Neu Albenreuthu byly v 18. století těženy rudy kobaltu pro výrobu modrého barviva. Na Cechu Svätého Víta vrcholila na konci 17. století velmi výnosná těžba měděných a stříbrných rud. Tato lokalita stála u zrodu uranového hornictví. Vedle Jáchymova byl

Dietrich Agricola (1556)

Cech druhým ložiskem v rakousko-uherském mocnářství, kde byly uranové rudy těženy již v polovině 19. století. Uran, spojovaný mnohými z nás s obdobím studené války, měl tehdy mnohem ušlechtilější využití, než po 2. světové válce. Podle přísně střežených receptur se z něj vyráběla pestrá paleta překrásných barviv skla a porcelánu. Odbornou veřejností téměř otřásly nálezy bohatého zrudnění ve 20. letech 20. století. Pováleční geologové tak věru neměli žádnou velkou práci s doprůzkumem okolí Cechu Svätého Víta a nálezem bohatého ložiska Zadní Chodov. Tehdy dalo zřejmě největší práci přesvědčit ruské „experty“ o pravosti zjištěných anomálií. Ti totiž dlouho naměřeným výsledkům nechtěli věřit a pokládali údaje za zkrleslé provozem výroby uranových barviv z počátku 20. století.

Vrchol Dyleň, podobně, jak je opředen bájemi, oplývá v našem regionu neobvyklými výskyty zlata. Na některých potůčcích lze nalézt hezké zlatinky i dnes.

Cenné informace o situaci na západních svazích Českého lesa v sousední Horní Falcí na konci 18. století nám podává dílo Matyáše Flurla „Popis hor v Bavorsku a Horní Falcí“ (*Beschreibung der Gebirge von Baiern und der oberen Pfalz*) vydané v roce 1792 v Mnichově. Pro historii hornictví zdejšího pohraničí zůstává důležitá oblast v okolí Mähringu. Severně leží obec Alt Albenreuth, dnes zaniklá Mýtina na českém území. Tato lokalita je z hlediska historie dolování rovněž pozoruhodná. Za vlády falckého kurfiřta Friedricha III. zde existovala nejen vydatná rýžoviště zlata, ale zřejmě i významné doly. Nejen Flurl, ale i Tadeáš Peithner (1780) a po něm řada dalších autorů popisují hledání a povrchové dobývání granátů na svazích Dyleň, které se tu nachází v zrnech do velikosti lískového oříšku a někdy snad i v drahokamové kvalitě. Mezi zdejším německým obyvatelstvem se pak po staletí vyprávěly zkazky o hledačích drahokamů, kteří sem přicházeli až z Benátek.

Pro úplnost výčtu surovin v minulosti dobývaných člověkem lze ještě jmenovat nevýrazné pokusy těžby grafických parafinů nebo křemene v linii českého křemenného valu a těžbu krystalických vápenců v okolí Háje. Svůj historický význam též měly vitriolové varny v oblasti Cechu Svätého Víta, Horní Vsi a Třech Seker. Podrobněji o zajímavostech dolování v Dyleňském lese pojednáme v příštích číslech časopisu Arnika.